

Budgetunderlag för åren 2019–2021

Mer film till fler kräver fler röster

Svensk film har aldrig stått så stark och varit så framgångsrik som under 2017. Det är ett historiskt filmår som har gått till ända, krönt med en Oscarnominering för Bästa icke-engelskspråkiga film. Det är andra året i rad som Sverige har en film i denna kategori. 2016 var det *En man som heter Ove* som nådde 1,7 miljoner besökare på svensk bio, och 1,2 miljoner i resten av världen. 2017 är det *The Square* som nominerats till en Oscar. Filmen har nått 200 000 besökare på svensk bio och ca 1,7 miljoner i övriga världen. Dessutom har *The Square* vunnit filmvärldens finaste pris, Guldpalmen i Cannes, och sex priser vid European Film Awards. 2017 är också året då *Sameblod* vann EU-parlamentets stora filmpris Lux Prize och *The Nile Hilton Incident* vann juryns stora pris vid Sundance Film Festival.

Svensk film har aldrig haft så höga snittbetyg, har aldrig uppvisat en sådan jämställdhet och har aldrig fått så många internationella utmärkelser. Världen pratar om svensk film, köper svensk film (30 filmer såldes till 100 länder under 2017) och uppmärksammar svensk film som aldrig förr. Vid sidan av det bjuds vi från Filminstitutet in till alla hörn av världen för att prata om hur vi arbetat så framgångsrikt med jämställdhet. Svensk film har blivit ett varumärke. Filmvärlden i Sverige visar en både hög ambition och hög kreativ höjd. Just nu har därför svensk filmbransch ett gott självförtroende, allt kan vara möjligt.

Men. Inte för alla.

Sverige är ett delat land. Det finns klyftor mellan innerstad och förorter, mellan stad och landsbygd och mellan norr och söder. Vi är ett land som kämpar med att få ihop bilderna av Sverige, som inte är eller kan vara en enda bild, men som tillsammans lägger pusslet av vad det är att vara svensk och vad det är att vara människa. Film har en unik förmåga att hjälpa individer att förstå sig själva, men också att förstå varandra. För att kunna känna igen sig, och kunna spegla sig, måste filmen spegla hela samhället och alla människor. Där är inte svensk film än av flera skäl.

För bara fem år sedan gavs 75 procent av alla stöd till män, oftast bosatta i innerstaden i storstäder och utan rötter från utomnordiska länder. Idag fördelas stöden lika till könen, men det är fortfarande en brist på filmskapare som kommer från förorter, från andra länder, från mindre städer eller glesbygd. Filmproduktionen är till vissa delar utspridd i landet via de regionala produktionscentrumen i Västra Götaland, Norrbotten och Skåne.

Majoriteten av produktionerna sker i Stockholm och Göteborg, och de allra flesta görs av människor som gått den etablerade vägen via filmskolorna i Stockholm, Göteborg eller Köpenhamn.

De etablerade utbildningsvägarna har misslyckats i att vara relevanta för alla potentiella filmskapare som kan fördjupa och bredda perspektiven. Det är på utbildningarna som grunden till framtidens filmer läggs. Det behövs en förnyelse för att inte kommande filmer ska skildra samma livsberättelser som vi alltid sett, och att inte de som redan kände sig utanför i samhället om och om igen ska få bekräftat på filmduken att de inte finns.

Det är en fara när ett samhälle inte lyckas inkludera alla sina medborgare. Den som inte känner sig inkluderad riskerar att välja annan inkludering, de riskerar att välja att ansluta sig till parallella samhällsgrupper som inte röstar och som inte respekterar en rättsstat.

Det ska naturligtvis mycket till för att bryta den segregering som sker i vårt samhälle idag, men i arbetet behövs att alla krafter jobbar gemensamt mot samma mål. Filmen och den rörliga bilden, det uttrycksmedel som når flest och som alla uttrycker sig med, kan vara en viktig kugge i hela maskineriet av insatser. För att det ska bli verklighet behövs dock en satsning som går utöver det vi gör och har finansiering för idag.

Den framgångsvåg som svensk film just nu rider på ger utrymme och kraft till en sådan satsning. Om Sverige skulle komma med en ny generation röster till en förväntansfull internationell marknad är vi övertygade om att det svenska filmundret ytterligare skulle kunna stärkas och bredda sin position. Självklart finns ingen garanti, men om satsningen kommer nu har vi en chans både att slå världen med ny häpnad och samtidigt få nationell spridning av nya perspektiv på vad det innebär att vara människa i Sverige.

Vi föreslår en satsning på 60 miljoner om året i fem år för att nå nya berättarröster i hela landet. Eftersom många står så långt ifrån den professionella branschen krävs ett systematiskt arbete för att hitta dessa och utveckla och slutligen producera de nya filmerna. Mot bakgrund av tidigare erfarenheter tror vi att det är fullt möjligt att efter fem år se effekterna av en sådan satsning.

2010 fick Filminstitutet särskilda medel för att öka jämställdheten i filmbranschen genom stöd till unga kvinnliga filmskapare. Stödet (sammanlagt 7,7 mkr) skulle bland annat gå till nätverksbyggande och utveckling inom växthusverksamhet. Rekryteringen behövde breddas och kvinnor nås på ett tidigt stadium. Redovisningar, rapporter och samtal med kvinnor som deltagit i de olika programmen visar att den 5-åriga satsningen har varit lyckad. De regionala projekten har gjort skillnad för det strategiska arbetet för jämställdhet på regional nivå, men pekar också på att det finns behov av mer finansiering

och att bredda fokus för att få in fler talanger. Även om satsningen 2010–2014 bara gällde unga kvinnor så kan mycket lärdom dras.

Satsningarna har haft betydelse i flera regioner för den fortsatta utbyggnaden av växthus- och talangsatsningar, men regionerna hade vid tiden för satsningen inte beredskap och möjligheter att axla hela det ekonomiska ansvaret för den fortsatta framtiden för alla projekten. Detta är en erfarenhet vi tar med oss inför en ny satsning. Idag, med den statliga filmpolitiken, är förutsättningarna för ett regionalt filmpolitiskt ansvarstagande bättre, vilket toppmötet i Göteborg i januari i år är ett exempel på.

Det första steget som måste göras är att utöka de växthusprojekt som finns regionalt. De får idag inte medel via Filminstitutet utan via kultursamverkansmodellen. Samverkansmodellens medel är begränsade och i den utredning om effekterna av kultursamverkansmodellen som gjorts har det visat sig att filmen har förlorat i relation till andra kulturformer¹. Med hjälp av de regionala filmverksamheterna kan nya metoder användas för att hitta de unga, eller nyanlända, som varken har föräldrar som själva gått filmskola eller som aldrig hört talas om Svenska Filminstitutet. Pengarna kan fördelas så att de når hela landet.

Nästa steg är den talangutveckling som sker både nationellt och regionalt. I Sverige finns fyra produktionscentra och 19 regionala filmverksamheter som alla i olika grad arbetar med att utveckla de mest intressanta talangerna som kommer fram ur olika regionala växthusprojekt, eller annan filmverksamhet, som de regionala filmverksamheterna arbetar med. Genom den nationella talangsatsning som Filminstitutet lanserade vid stödomläggningen 2018 ingår idéer på satsningar för att ge talanger kunskap och nationella nätverk och bättre förutsättningar att klara klivet från amatör till professionell nivå. Inom ramen för rådande finansiering finns inga resurser för att särskilt rikta pengar för att stärka basen av nya berättare. Satsningen skulle ge oss möjlighet att genomföra särskilda utlysningar som kan riktas specifikt till en breddad rekryteringsbas i hela landet.

Men även inom ramen för den ordinarie verksamheten på Filminstitutet, där stöd fördelas till en professionell filmbransch, behövs nya resurser för att särskilt ge nya filmare en chans att både göra sina debutfilmer och kunna komma vidare. Det kräver nya resurser för konsulenterna att fördela, och för att realisera projekten krävs också att ett produktionsbolag är inkopplat så att det säkerställs att filmen både får en slutlig form och att den når en publik.

¹ Kultursamverkan för ett Sverige som håller ihop – Framtida inriktning och utvecklingsmöjligheter för kultursamverkansmodellen, Ds 2017:8

Parallellt med denna satsning hoppas vi att det förslag till produktionsrabatter, som Tillväxtverket rekommenderar regeringen att införa, blir verklighet. Genom möjlighet att locka internationella produktioner till regionerna skapas naturliga läromiljöer för nya talanger.

Vi tror också att en satsning skulle bidra till en levande biografkultur i hela landet. Just nu finns det 176 biografier på mindre orter som kämpar för att överleva efter den nya biomomsen. Biografen är en viktig mötesplats, och ett viktigt inslag i en levande ort. Priskänsligheten hos publiken och möjligheten att kunna kompensera den höjda momsen med ett högre pris varierar stort mellan olika orter. I storstäderna har biograferna kunnat höja priset så mycket att marginalerna inte försämrats. Men för många biografier med betydligt mindre publikunderlag ser verkligheten annorlunda ut, den potentiella publiken är mindre och betalningskapaciteten är dessutom lägre. Under 2017 har det generella biogåendet gått ned något, vilket slår hårt på små marginaler. Orsakerna till det minskade biogåendet är inte en trend hur vi ser film, utan beror snarare på att det har saknats amerikanska och svenska storfilmer. Det räcker inte med en *Solsidan* eller en *All Inclusive*. Vi behöver fler filmer med hög kvalitet och hög relevans. Då kommer publiken och intäkterna öka. Svensk film har en stor publik utanför storstäderna, men fortfarande finns det många som aldrig går på bio.

Vi vet redan nu att om filmerna är tillräckligt bra så kan de lyfta en hel ort. Inte bara *Sameblod*, *The Square* och *The Nile Hilton Incident* håller hög kvalitet och lockar en stor publik. Ett annat exempel är filmen *Småstad*, gjord av Johan Löfstedt från Vadstena. Johan har dramatiserat sin morfars fiktiva död och vilka känslor det väcker i hans familj. Rollerna spelas av hans släktingar och filmen nådde en stor publik via SVT (145 000). Men den nådde också stora delar av Vadstenas befolkning genom biograferna i orter runt staden (det finns ingen aktiv biograf kvar i Vadstena) som Skänninge och Motala. *Småstad* är den tredje mest sedda filmen i Skänninge sedan 1957. Med en blick inifrån istället för att bli betraktad utifrån speglar filmen livet i en småstad. Det är ett perspektiv på att vara människa som också behöver förstås av människor i storstäderna, som annars riskerar att tappa förståelsen för de behov som det allmänna ska tillgodose för hela Sverige. När prioriteringar sker för infrastruktur i glesbygd beror det på att det finns människor även där, som har samma rätt som människor i storstäderna. Många vittnar om att *Sameblod* nått ut och skapat en bredare förståelse för samers historia och frågor på ett sätt som överträffar decennier av arbete. Kolonialiseringens verkliga innebörd blev konkret och känslomässigt engagerande genom filmens berättelse. En större mångfald av livsberättelser i filmer skulle kunna skapa delade erfarenheter och en djupare förståelse för ett helt lands utmaningar.

Efter fem år kan en utvärdering utvisa om det blev fler filmskapare som också fått en chans att etablera sig. För att lära sig filmskapande krävs erfarenhet och vana. Av de stora och framgångsrika filmerna görs bara en handfull av debutanter, de allra flesta behöver göra fler filmer för att nå en stor publik och bli vald till de finaste festivalerna. Vårt mål är att Sverige också ska bli känt för sin mångfald och sina levande biografier i hela landet.

Därför äskar Filminstitutet som en särskild satsning 60 miljoner kronor per år under fem år för att genom utveckling, produktion och spridning få fram nya röster inom den svenska filmen för en bredare publik.

Kompensation för pris- och löneomräkning

Det första året har gått med en ny filmpolitik. Efter hårt arbete har organisationen implementerat ett nytt ekonomisystem och ett utökat ärendehanteringssystem samt sett över hela stödordningen för att höja kvaliteten ytterligare på den film som får stöd. Vi har också startat fyra råd, råd med höga förväntningar på medbestämmande och tid.

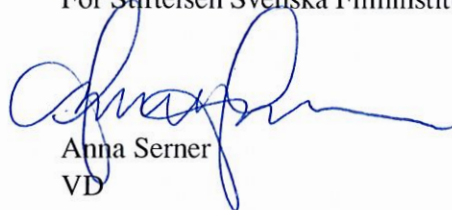
Arbetet går bra, tack vare en lojal och stark organisation. Detta trots att vi fortfarande inte får löneomräkning. Det statliga anslaget till filmkulturell verksamhet har legat på samma nivå sedan år 2006. Den indexuppräknings som i regel gäller för statliga myndigheter gäller inte för Filminstitutet. Löneuppräkning enligt kollektivavtal tär på våra verksamhets- och stödmedel. Liksom tidigare år begär Filminstitutet kompensation för pris- och löneomräkning.

Filminstitutet har tillsammans med de lokala fackklubbarna samlat in extern lönestatistik i samband med de senaste årens lönerevisioner. Statistiken visar att Filminstitutet i genomsnitt har en lägre lönenivå jämfört med lönestatistik från SCB, Almega samt fackförbunden ST och SACO/DIK. Vad gäller den genomsnittliga skillnaden hos specialistorganisationer inom kulturområdet på nationell nivå (Statens Kulturråd, Riksantikvarieämbetet, Kungl. Biblioteket, Svenska Institutet, Musik- och teaterbiblioteket vid Musikverket samt Riksdagsbiblioteket) är skillnaden i lönenivå ännu större. Ur ett personalpolitiskt perspektiv och med tanke på organisationens möjlighet att över tid upprätthålla en tillräcklig kompetensnivå hos personalen är det av största vikt att detta åtgärdas. För att det ska bli möjligt är det angeläget att Filminstitutets anslag i framtiden kompenserar för pris- och löneomräkning.

I riktlinjerna för budgetåret 2018 avseende statens bidrag till Stiftelsen Svenska Filminstitutet framhålls att om förslag läggs fram som beräknas leda till ökade kostnader för staten bör Filminstitutet redovisa förslag till åtgärder inom den egna verksamheten som leder till motsvarande minskning av kostnaderna. Det får därför slutligen understrykas att det är Filminstitutets uppfattning att det inte är möjligt att lägga förslag om minskning av kostnaderna utan att ambitionsnivån minskar inom nuvarande verksamhetsområden.

Stockholm den 22 februari 2018

För Stiftelsen Svenska Filminstitutet

Anna Serner
VD